

บทที่ ๔

ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง

การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นการวางแผนการปกครองคณะให้เป็นอยู่ด้วยความเรียบร้อยมีระเบียบแบบแผนที่มีการปกครองเป็นคณะให้คณะสงฆ์ได้อยู่อย่างความเป็นระเบียบเรียบร้อย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อดูแลในด้านต่าง ๆ ด้วยความเรียบร้อย จึงมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไว้ดังนี้

ความหมายของการปกครองคณะสงฆ์ หรือการบริหารของสงฆ์ ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาว่า เป็นการปกครองเพื่อการศึกษา และความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น แต่เป็นปัจจัยคือสภาพเอื้อ ต่อการช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษาทั้งสิ้นถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจเมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติ ที่เอียงได้ในทางที่ขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้ การปกครองแบบใช้อำนาจใช้อำนาจและจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบกำจัดคนเลวนั่นเอง^๑

การบริหารการปกครองคณะสงฆ์ไทย อยู่ภายใต้การปกครองโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ ๔ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ ปัจจุบันมหาเถรสมาคมมีอำนาจที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ

๑) ด้านการปกครอง คือ เป็นแบบแผนที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติในการปกครองคณะสงฆ์ เรียกว่า ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

๒) ด้านการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของทั้งของบรรพชิตและภิกษุณี หรือการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม โดยแบ่งการศาสนศึกษา ๒ แผนก คือ แผนกบาลี และแผนกธรรม รวมถึงการศึกษาและการจัดให้มีการเรียนพระธรรมวินัยเป็นส่วนหนึ่งเสริมอีกด้วย

๓) การศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา โดยแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์โรงเรียน

^๑พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ฐมฺจินฺตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๕), หน้า ๗๘.

พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ทั้งนี้ การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียน เป็นงานหนึ่งของคณะสงฆ์ จัดอยู่ในการศึกษาสงเคราะห์ที่เป็นงานของคณะสงฆ์ ดำเนินการโดยคณะสงฆ์เพื่อประชาชน มีหลักเกณฑ์และวิธีการไว้ชัดเจนตามประกาศของมหาเถรสมาคมและข้อบัญญัติที่กำหนดไว้

๔) ด้านการเผยแผ่ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งที่เชิงรับและเชิงรุก การหมายถึงการใช้การสงเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นตัวนำคนเข้าหาธรรม ดังนั้น การศึกษาสงเคราะห์ และสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นวิธีการเผยแผ่เชิงรุก

๕) ด้านการสาธารณูปการคือการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ หมายถึงการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน การอื่นเกี่ยวกับการวัดคือ การสร้างการตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยก วัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง กิจกรรมอื่น ๆ ของวัด เช่นการจัดงานวัด การเรียไร เป็นต้น

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ คือ การจัดกิจการอนเป็นสาธารณประโยชน์ที่พระสงฆ์หรือวัดวาอารามต่าง ๆ จัดทำอยู่ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

(๑) การดำเนินกิจการเอง เช่น กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตงมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือช่วยเหลือคราวประสบภัยพิบัติ การกำหนดเขตอภัยทาน

(๒) การเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น เช่น การพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนการช่วยเหลือทางราชการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

(๓) การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดลอกคูคลอง การสร้างฌาปนสถาน การสร้างประปาและไฟฟ้า

(๔) การเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติการสงเคราะห์คนชราและคนพิการ หรือการสงเคราะห์โดยประการอื่นรายละเอียดของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามภาระงานทั้ง ๖ ด้าน ดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นต้น^๒

พิภพ กาญจนะ ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารวัดว่า ครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้ากับพระสาวกไม่ได้เป็นผู้สร้างวัด การบริหารและการจัดการวัดเป็นหน้าที่ของคนสร้างวัดให้พระพุทธองค์ และพระสาวกไม่ได้เป็นเจ้าของวัด และไม่อยู่ติดวัด เพราะจาริกสั่งสอนไปตามนิคมต่างๆ ปัจจุบันการบริหารและการจัดการวัดเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส ซึ่งตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติไว้ว่า วัดมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนในกิจการทั่วไป ดังนั้นเจ้าอาวาสต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการวัด

^๒ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, ๒๕๓๘.

ในการบริหารและจัดการวัดจะต้องประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงาน บุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การประเมินผลงาน และการงบประมาณ^๓

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ) ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารวัดว่า ต้องปฏิบัติให้ได้ตามหลัก สะอาด สว่าง และสงบ ดังนี้^๔

๑) สะอาด หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดี ไม่สกปรกกรุงรังจัดเสนาสนะ เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกศรัทธาปสาทะแก่ผู้มาพบเห็น ไม่สร้างความขุ่นข้องใจแก่ผู้มาเยือน

๒) สว่าง หมายถึง การจัดวัดที่ดูโปร่ง สบายตาม ไม่รกทึบ หรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและประโยชน์ให้สอยสูงสุด

๓) สงบ หมายถึง วัดเป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครมรุ่มเย็น เป็นสุข ด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ

ความหมายของการบริหารวัด เป็นการจัดการกับทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในและนอกวัด มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่วัด ซึ่งหมายถึง การจัดวางโครงสร้างในการดำเนินงานและ กิจกรรมต่างๆ ของวัด ให้มีลำดับขั้นตอนที่มีระเบียบแบบแผนที่เหมาะสม เพื่อสะดวกในการ ติดต่อประสานงาน เพราะวัดเป็นสถานที่สาธารณะและเป็นแหล่งรวมใจของชาวพุทธ ดังนั้น วัดจึง ควรมีการจัดการกับทรัพยากรที่อยู่อย่างมีประสิทธิภาพดังนั้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พระสังฆาธิการที่ อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์เขตอำเภอกระสัง ทั้ง ๖ ด้านจากการสัมภาษณ์ได้รายละเอียดเป็น ลำดับ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง

๔.๑.๑ ปัญหาด้านการปกครอง การจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ ในปัจจุบันของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสังนั้น เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ การตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เกิดจากความต้องการของรัฐบาลซึ่งในสมัยนั้นปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงเห็นว่าการแยกอำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ออกเป็น ๓ ทาง คือ สังฆสภาคณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๔๔ ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึง ได้ลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๓เมื่อ คณะกรรมการทำงานสำเร็จ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยคำแนะนำ

^๓พิภพ กาญจนะ, คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา , ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^๔สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, วัดพัฒนา ๕๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖-๒๗.

และยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ^๕ “โดยที่การจัดดำเนินการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์มหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมาย และพระธรรมวินัยทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา”

ทางคณะสงฆ์อำเภอกระสัง พระภิกษุสงฆ์ไม่ค่อยได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ทั้งปริยัติและปฏิบัติทำให้เป็นปัญหาในการปกครอง อีกทั้งไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากผู้ได้บังคับบัญชา^๖ และพระครูเกษมขยาภรณ์^๗ ได้ให้สัมภาษณ์ว่าทางวัดยังขาดการประสานงานทั้งภายในวัดและนอกวัด เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำแต่ขาดความเป็นผู้นำ ไม่มีภาวะผู้นำ ไม่มีความเสียสละ เอาแต่ประโยชน์ส่วนตน เจ้าอาวาสไม่เข้มงวดในการปกครอง เจ้าอาวาสไม่แจ้งระเบียบกติกากของวัดไม่ค่อยมีเวลาในการบริหารปกครองเนื่องจากติดกิจนิมนต์ นอกจากนี้ พระครูวิทิศธรรมสาร^๘ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การประพฤติด้อย่อนทางพระวินัยโดยเฉพาะพระภิกษุที่บวชหลายปี และไม่ค่อยให้ความสำคัญในพระวินัยรวมไปถึงพระบวชใหม่แต่อาชญากรรม สอนยากเอาแต่ใจตัวเอง พระครูศิริปริยัติวิธาน^๙ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า คณะสงฆ์อำเภอกระสังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถบริหารมาปกครอง อีกทั้งยังกีดกันไม่ให้ผู้ที่มีความรู้ได้มีโอกาสเข้ามาบริหาร และขาดการรับผิดชอบดูแล พระภิกษุที่แปลกปลอมเข้ามาเรียไร หรือบิณฑบาต ในเขตอำเภอซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อพุทธศาสนิกชน

๔.๑.๒ แนวทางแก้ไขปัญหา ควรมีการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้อยู่ได้บังคับบัญชาเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ได้บังคับบัญชา อีกทั้งการประสานงานควรชัดเจนและสม่ำเสมอไม่ขาดระยะ^{๑๐} นอกจากนี้ทางเจ้าอาวาสเองต้องเป็นผู้นำที่ดี มีความเป็นผู้นำ ไม่ละแก้อโหสิห์ ลดอคติ^{๑๑} เน้นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน^{๑๒} ต้องเข้มงวดในการปกครอง กติกาต่างๆของวัดทาง

^๕ พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์คงบุญโญ), การพัฒนาพระสังฆาธิการ ภาค ๒ ภาคปฏิบัติการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๘-๑๐.

^๖ สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมภรณ์, รองเจ้าคณะอำเภอกระสัง, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕.

^๗ สัมภาษณ์ พระครูเกษมขยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลชุมแสง, ๒ กันยายน ๒๕๕๕.

^๘ สัมภาษณ์ พระครูวิทิศธรรมสาร, เจ้าคณะตำบลสองชั้น, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^๙ สัมภาษณ์ พระครูศิริปริยัติวิธาน, เจ้าคณะตำบลสูงเนิน, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๑๐} สัมภาษณ์ อ่างแก้ว, รองเจ้าคณะอำเภอกระสัง, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูเกษมขยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลชุมแสง, ๒ กันยายน ๒๕๕๕.

เจ้าอาวาสต้องแจ้งให้ทราบในส่วนของพระภิกษุที่ว่ากล่าวตักเตือนยากต้องใช้อุบายให้หลากหลาย ให้เวลาแก้ตัว และพระในวัดให้มากกว่าเห็นกิจนิมนต์เป็นสำคัญ^{๑๒} และสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ารับการแต่งตั้งในตำแหน่งทางคณะสงฆ์ไม่กีดหรือปิดโอกาส^{๑๓} พระครูประกาศวรคิษฐ์^{๑๔} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในส่วนของ พระสงฆ์แปลกปลอมออกมาเรื่อยไปตามท้องตลาดร้านค้านั้น ทางคณะสงฆ์และผู้ที่ทำหน้าที่จัดการบริหารคณะสงฆ์ต้องจัดประชุมปรึกษาหารือปัญหาทุกภาคส่วนที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม มีคณะกรรมการที่มาจากการแต่งตั้งของเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะอำเภอ ให้อำนาจและสิทธิในการจับสึก หรือลาสมณะเพศไป โดยให้เจ้าหน้าที่บ้านเมือง เช่น ทายกวัด ไวยาวัจกรและตำรวจเป็นผู้ช่วยดูแล ปัญหาอุปสรรคจึงจะลดน้อยลง อีกทั้งพระภิกษุสงฆ์ไม่ค่อยได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ทั้งปริยัติและปฏิบัติทำให้เป็นปัญหาในการปกครอง

๔.๑.๓ ปัญหาด้านศาสนศึกษา พระมหาเขื่อน ปญฺญารโ^{๑๕} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ปัญหาด้านศาสนศึกษานั้น เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ที่จัดการศึกษาภายในเขตอำเภอกระสังโดยรวมแล้วมีการจัดการเรียนสอนน้อย โดยเฉพาะแผนกบาลีมีเพียงสองแห่ง ที่ได้เปรียญธรรม ได้มาจากสำนักเรียนอื่นเป็นส่วนมากแล้วกลับมาจำพรรษาที่วัดบ้านเกิดตนเอง ส่วนแผนกนักธรรม หรือธรรมศึกษานั้นส่งเข้าสอบธรรมสนามหลวง แต่ละปีเป็นจำนวนมากทั้งสองแผนก แต่ผู้สอบได้น้อย นอกจากนี้ พระครูวิสุทธินนทสาร^{๑๖} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ปัญหาการศึกษาขึ้นอยู่กับพระเถระผู้บริหารจัดการศึกษาเป็นส่วนสำคัญ ส่วนครูผู้สอนตามมีตามได้ครูไม่เพียงพอ สถานที่จัดการเรียนการสอนก็ไม่เพียงพอ ปัจจัยในการสนับสนุนผู้สอนก็น้อย นักเรียนบางสำนักนักเรียนก็น้อยกว่าครู

๔.๑.๔ ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา แนวทางการศึกษาของคณะสงฆ์นั้นขึ้นอยู่กับมหาเถรสมาคมที่ผู้ออกนโยบายมา เพื่อให้พระสงฆ์ สามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย แต่สมัยทุกวันนี้ผู้ที่เข้ามาบวชเรียนนั้นมีน้อยจึงทำให้ขาดบุคลากรที่จะเรียน และขาดผู้ที่ทำการสอนพระปริยัติธรรมทุกแผนกที่คณะสงฆ์จัดการศึกษามา ล้มเหลวมากกว่าผลสำเร็จ ทางแก้ปัญหาคือต้องจัดการอบรมพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำระดับพระสังฆาธิการให้เข้าใจประโยชน์ใน

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมสาร, เจ้าคณะตำบลสองชั้น, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูศิริปริยัติวิธาน, เจ้าคณะตำบลสูงเนิน, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูประกาศวรคิษฐ์, เจ้าคณะตำบลกันทรารมย์, ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธินนทสาร, เจ้าคณะอำเภอกระสัง, ๒ สิงหาคม ๒๕๕๕.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระมหาเขื่อน ปญฺญารโ, รองเจ้าคณะอำเภอกระสัง, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๕.

การศึกษาของพระสงฆ์ สามเณร ที่จะส่งผลไปในอนาคตเพราะว่าพระสงฆ์ สามเณรเหล่านี้ต่อไป ในภายภาคหน้าจะต้องขึ้นมาเป็นพระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในอนาคต เจ้าสำนักเรียนจะต้องวางแผนเป้าหมายไว้และจัดการแก้ปัญหาให้เป็นระบบ^{๑๙} ควรมีการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษา (เอาดอกผลมาบริหาร) หากครูผู้สอนที่มีคุณภาพมาทำการสอน ให้ค่าตอบแทนครูผู้สอนตามความเหมาะสม ตั้งคณะกรรมการโรงเรียนควบคุมการใช้จ่ายการบริหาร ให้ทุนการศึกษา สงเคราะห์แก่นักเรียนที่เรียนดี^{๒๐}

๔.๑.๕ ปัญหาในการศึกษาสงเคราะห์ พระครูสุจริตรมวิสิฐ^{๒๑} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ปัญหาด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตอำเภอกระสังนั้น มีปัญหาในระดับหนึ่ง เพราะว่าเป็นอำเภอขนาดเล็ก ขาดการสร้างเครื่องช่วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีอยู่เพียง ๒ แห่ง การจัดห้องสมุดเพื่อให้บริการแก่ประชาชนก็มีน้อย การสนับสนุนจากทางภาครัฐยังไม่ชัดเจน ไม่เอาจริงเอาจัง บุคลากรที่จะดำเนินการทางด้านนี้ก็ไม่เพียงพอ อีกทั้งทางคณะสงฆ์ยังขาดทักษะในการบริหารจัดการ^{๒๒}

๔.๑.๖ ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา พระครูวิทิศธรรมสาร^{๒๓} ได้ให้สัมภาษณ์ว่าแนวทางการแก้ปัญหาด้านการศึกษาสงเคราะห์ ทางภาครัฐควรให้การสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้อบรมแก่เยาวชนตั้งแต่วัยเยาว์ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง นอกจากนี้พระมหาเอื้อน ปญฺญารโ^{๒๔} ได้ให้สัมภาษณ์ว่าควรให้การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาพระบาลีของพระภิกษุสามเณร และสร้างแรงจูงใจให้เกิดการศึกษาที่ดีได้ ทางฝ่ายวัดโดยเฉพาะเจ้าอาวาสควรมีการศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อนำมาพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน และพระครูสิริปริยัติวิธาน^{๒๕} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ควรมีการจัดการศึกษาโดยการสร้างมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุด

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระมหาสุกโชติ กนฺตวิโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดท่าสว่างวิทยา, ๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูปิยะจารคุณ, เจ้าคณะตำบลห้วยสารัญ, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูสุจริตรมวิสิฐ, เจ้าคณะตำบลหนองเต็ง, ๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธินันทสาร, เจ้าคณะอำเภอกระสัง, ๒ สิงหาคม ๒๕๕๕.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูวิทิศธรรมสาร, เจ้าคณะตำบลสองชั้น, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระมหาเอื้อน ปญฺญารโ, รองเจ้าคณะอำเภอกระสัง, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๕.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูสิริปริยัติวิธาน, เจ้าคณะตำบลสูงเนิน, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๕.

๔.๑.๗ ปัญหาด้านการเผยแผ่ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแพร่หลายออกไป ทำให้มีผู้เลื่อมใสในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดการศึกษาและการพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททุกฝ่ายที่จะต้องดำเนินการร่วมกันให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ที่มีหน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนจะต้องตระหนักในภาระหน้าที่เหล่านี้อย่างยิ่ง^{๒๔} หากไม่ศึกษาหลักธรรมและไม่ตระหนักถึงหน้าที่แล้วปัญหาการเผยแผ่ก็ตามมาทันที ดังต้องศึกษาให้เข้าถึงแก่นแท้ของปัญหา

พระครูปริยัติธรรมกรณ^{๒๕} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ปัญหาด้านการเผยแผ่ มีปัญหา ๓ ปัจจัย

๑) ปัจจัยทางคณะสงฆ์ โดยเริ่มตั้งแต่ พระภิกษุสงฆ์ขาดความรู้ความสามารถในการแสดงธรรม อีกทั้งพระภิกษุในระดับพระสังฆาธิการไม่ให้ความสำคัญในการเผยแผ่ในเชิงรุก เน้นที่การรับมากกว่า เช่น การนั่งรอแต่ศรัทธาจากญาติโยมอย่างเดียวโดยลืมการเป็นอยู่ของญาติโยม นอกจากนี้พระสังฆาธิการการไม่ทันต่อเทคโนโลยี ไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการแสดงทำความเข้าใจกับความไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม อีกทั้งทางวัดยังขาดความน่าสนใจ รวมไปถึงการไม่มีมีการส่งเสริมศาสนทายาทที่จะสืบพระศาสนา

๒) ปัจจัยทางประชาชนที่ให้ความสำคัญในการฟังธรรมน้อย การฟังธรรมก็ทำเพียงตามประเพณี ตามธรรมเนียม การเข้าวัดโดยส่วนใหญ่มีแต่กลุ่มผู้สูงอายุ ชาวชนเหินห่างไกลวัด อีกทั้งมีสิ่งยั่วยวนให้คนห่างวัดมากขึ้น

๓) ปัจจัยจากภาครัฐ ที่รัฐบาลการสนับสนุนด้านงบประมาณ รัฐไม่ส่งเสริมสนับสนุนต่อการเผยแผ่พระธรรม

นอกจากนี้พระมหาสุกโชติ กนฺตวิโร^{๒๖} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การเผยแผ่ของพระสงฆ์ในปัจจุบันดำเนินการโดยลำพัง ไม่มีการเชื่อมโยงประสานงานระหว่างพระนักเผยแผ่ด้วยกัน

๔.๑.๘ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา พระครูเกษมชยากรณ^{๒๗} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องใหญ่เพราะการที่ดึงคนเข้ามานับถือรับเอา

^{๒๔} พระยวฑฒนา รมณียธมฺโม (แก้วกัณหา), "การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า ๑๑๕.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมกรณ, รองเจ้าคณะอำเภอกระสัง, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระมหาสุกโชติ กนฺตวิโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดท่าสว่างวิทยา, ๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

พระพุทธศาสนาไว้ในใจนั้น เป็นเรื่องยากบุคคลที่จะไปนำเสนอพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ต้องเรียนรู้ประสบการณ์หลายด้าน ในเทคนิคพุทธวิธีการสอนที่กล่าวไว้นั้น มีดังนี้ คือ

- ๑) ปัญญา เป็นสิ่งสร้างสรรค์ขึ้นภายในตัวผู้เรียน
- ๒) ผู้สอนทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ช่วยชี้แนะทางการเรียน
- ๓) วิธีสอน อูบายและกลวิธีต่าง ๆ เป็นสื่อหรือเป็นเครื่องผ่อนแรงการเรียนการสอน
- ๔) อิสรภาพในทางความคิด เป็นอุปกรณ์สำคัญในการสร้างปัญญา^{๒๘}

นอกจากนี้พระครูวิสุทธินนทสาร^{๒๙} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า แนวทางการแก้ปัญหาด้านการเผยแผ่ ทางคณะสงฆ์ต้องส่งเสริมการศึกษาทั้งฝ่ายคฤหัสถ์และคฤหัสถ์สนับสนุนให้มีการเผยแผ่ในเชิงรุกอย่างจริงจัง สร้างบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือต่อการเผยแผ่ศาสนา อำนวยความสะดวกสร้างวัดให้เป็นที่น่าสนใจกับประชาชนทั่วไป มีกิจกรรมที่น่าสนใจต่อประชาชนเยาวชนทั่วไป สร้างการมีส่วนร่วมทั้งทุกภาคส่วน จัดตั้งกลุ่มเผยแผ่ให้หลากหลาย ฝ่ายประชาชนต้องตื่นตัวต่อการนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวัน เห็นคุณค่าต่อการฟังธรรมเพื่อสร้างสันติให้สังคม ทางภาครัฐต้องให้ความสำคัญ เอาใจใส่จริงใจในการสนับสนุนส่งเสริมการเผยแผ่พระศาสนา

๔.๑.๘ ปัญหาด้านการสาธารณูปการ สาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ในด้านสาธารณูปการเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ปฏิบัติตามระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๘ ใช้คำว่า “องค์การสาธารณูปการ” แต่ในปัจจุบันบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” ทั้งองค์การสาธารณูปการและการสาธารณูปการ มีความหมายในการรวมกิจการคณะสงฆ์อย่างเดียวกัน กล่าวคือ

- ๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน
- ๒) กิจการอันเกี่ยวกับการวัด คือ การสร้างการตั้งการรวมการย้ายการยุบเลิกการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษาและการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง
- ๓) กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูเกษมชยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลชุมแสง, ๒ กันยายน ๒๕๕๕.

^{๒๘} คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พุทธวิธีการสอน, พิมพ์ครั้งที่๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๕.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธินนทสาร, เจ้าคณะอำเภอกระสัง, ๒ สิงหาคม ๒๕๕๕.

๔) การจัดการศาสนสมบัติของวัด

พระครูปิยะการคุณ^{๓๐} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ปัญหาด้านสาธารณูปการ ทางวัดมีการทำการก่อสร้างนวัตกรรมหรือสร้างศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา มีการก่อสร้างศาสนวัตถุหลายอย่าง เช่น ศาลาการเปรียญเอนกประสงค์ พระอุโบสถ เมรุ สำหรับฌาปนกิจ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้พระสงฆ์ท่านเจ้าอาวาสวัดจะเป็นผู้จัดทำทำการก่อสร้าง ส่วนปัจจัยที่ทำการก่อสร้างนั้น โดยส่วนมากได้มาจากการบริจาคของญาติโยมที่ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ปัจจัยสนับสนุนของรัฐเป็นส่วนน้อยมากพระสงฆ์จะต้องบอกบุญไปกับพุทธศาสนิกชนที่เลื่อมใส ที่จะบริจาคมทำการก่อสร้าง นอกจากนี้พระครูประกาศวรคิษฐ์^{๓๑} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ทางวัดก็ยังมี การแข่งขันกันเอง โดยขาดความร่วมมือกันระหว่างวัดต่อวัด อีกทั้งเสนาสนะไม่เพียงพอบ้าง เกินความจำเป็นบ้างซึ่งเกิดขึ้นตามแต่บริบทของวัดนั้นๆ และพระครูสุจิณธรรมวิสิฐ^{๓๒} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การดำเนินการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดส่วนใหญ่ขาดความต่อเนื่องซึ่งสิ่งก่อสร้าง บ้างอย่างสร้างยังไม่แล้วเสร็จแต่ก็พังเสียก่อนก่อให้เกิดปัญหาการสูญเปล่าในงบประมาณจาก ศรัทธา

๔.๑.๕ ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา พระครูสิริปริยัติวิธาน^{๓๓} ได้ให้สัมภาษณ์ ว่าทางภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนการสาธารณูปการที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ทางพระสังฆาธิการ ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปรับปรุงวัดให้เป็นสถานที่ร่มเย็น การก่อสร้างสิ่งก่อสร้างควรคำนึงถึง ประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับ ไม่ควรก่อสร้างเพื่อสะสมวัตถุ หรือเพื่อแข่งขันระหว่างวัดกับวัด ควร ให้ความร่วมมือระหว่างวัดต่อวัด พระครูวิทิตธรรมสาร^{๓๔} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ทางเจ้าอาวาสและ คณะกรรมการควรได้มีการวางแผนก่อนจะดำเนินการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างใดๆ ภายในวัดจะทำให้ พื้นที่หรือบริเวณวัดเป็นสัดส่วนเรียบร้อยและสวยงาม มีรั้วรอบขอบชิดเป็นสัดส่วนระหว่างวัดกับ ชุมชน

๔.๑.๑๐ ปัญหาด้านสาธารณสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึงการดำเนิน กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์แก่หน่วยงาน หรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูล การอุดหนุนเงินเจือสถานี่ซึ่งเป็นสาธารณะสมบัติของประชาชนทั่วไป การสงเคราะห์ที่เป็นหลัก

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูปิยะการคุณ, เจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูประกาศวรคิษฐ์, เจ้าคณะตำบลกันทรารมย์, ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระครูสุจิณธรรมวิสิฐ, เจ้าคณะตำบลหนองเต็ง, ๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริปริยัติวิธาน, เจ้าคณะตำบลสูงเนิน, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูวิทิตธรรมสาร, เจ้าคณะตำบลสองชั้น, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

ของพระสงฆ์ คือการสงเคราะห์ในด้านจิตใจและวัตถุ การสงเคราะห์ในด้านจิตใจกระทำได้ดังนี้^{๓๕}

๑) เป็นที่ปรึกษา แนะนำในปัญหาชีวิตและด้านอื่น ๆ เช่นทางวิชาการบางอย่าง

๒) ทำให้วัดร่มรื่น ร่มเย็น สมเป็นอารามให้ความร่มเย็นทางการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างของผู้ดำเนินชีวิตอันประเสริฐ เป็นที่ตั้งแห่งความเคารพ ศรัทธา เลื่อมใสและนับถือสร้าง ความร่มเย็นเมื่อเห็นวัดและพระสงฆ์ การสงเคราะห์ในด้านวัตถุกระทำได้โดย

๓) แนะนำชักจูงให้ผู้อื่นกระทำเช่น การสาธารณูปโภค จัดให้มีโรงเรียน โรงพยาบาลถนน บ่อน้ำ เป็นต้น

๔) นำสิ่งของหรือบริการที่รับจากผู้อื่นมาแบ่งปันให้มีประโยชน์กว้างขวางออกไป คือทำหน้าที่เป็นสื่อกลางนำไปบริการสังคม

พระครูวิสุทธินนทสาร^{๓๖} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ปัญหาด้านสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการยังขาดความเข้าใจและให้ความสำคัญน้อยมาก ที่ปฏิบัติกันก็เป็นเพียงเกิดจากสิ่งเร้าจากสังคม จากชุมชน อีกทั้งความพร้อมของแต่ละวัดไม่เท่ากัน ความสามารถของเจ้าอาวาสก็แตกต่างกัน การสาธารณสงเคราะห์จึงดำเนินไปตามมีตามได้ของเจ้าอาวาส ของวัด บางวัดเจ้าอาวาสกับกรรมการก็มีความเห็นไม่ลงรอยกัน

๔.๑.๑ ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา พระครูปริยัติธรรมมาภรณ์^{๓๗} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า แนวทางการแก้ปัญหาสาธารณสงเคราะห์นั้น ทางคณะสงฆ์ต้องสร้างความเข้าใจอย่างถูกต้องเห็นความสำคัญ ประโยชน์ในการสาธารณะสงเคราะห์ แต่ละวัดต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งเสริมกิจกรรมสร้างความสามารถให้กับเจ้าอาวาส ทำความเข้าใจระหว่างเจ้าอาวาสกับกรรมการวัด

สาธารณสงเคราะห์ คือ ทำเพื่อประชาชนทั่วไป^{๓๘} เป็นงานที่ต้องมีการประชุมบุคคลที่เกี่ยวข้องชี้แจงรายละเอียดให้เข้าใจปัญหาและหาช่องทางแก้ไขรวมกัน ด้วยวิธีที่ถ้อยทีอาศัยซึ่งกันและกัน ให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะและความสงบสุขในชุมชนที่อยู่อาศัย พระสงฆ์ที่เข้าไปดำเนินการต้องมีความจริงใจในการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อ

^{๓๕} การสาธารณสงเคราะห์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.watnapo.com, [๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕].

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธินนทสาร, เจ้าคณะอำเภอกระสัง, ๒ สิงหาคม ๒๕๕๕.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมมาภรณ์, เจ้าคณะอำเภอกระสัง, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕.

^{๓๘} ฝ่าวิชาการภาษาไทย, พจนานุกรมไทย ฉบับทันสมัยและสมบูรณ์, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑๖.

พระธรรมวินัย ได้แก่ การสงเคราะห์ที่ภิกษุสงฆ์สามเณรการสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การให้สถานที่
เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้
การสร้างห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้นการสาธารณสงเคราะห์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน
ในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีก
ทางหนึ่งด้วยเป็นการเผยแผ่พุทธธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ในคำว่า พหูหิตายะ พหุชนายะ
เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนทั้งหลาย